

บทสรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "การสอนวิชาศีลธรรมในระดับประถมศึกษาปีชั้นมัธยมศึกษา
 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอุปสรรค และปัญหาการเรียนการสอนที่
 อาจารย์และนักศึกษาศรีอยุธยาในปัจจุบัน ตลอดจนศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
 ของอาจารย์และนักศึกษา เกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมผลของการ
 การวิจัยนี้จะเป็นแนวทางสำหรับปรับปรุงการเรียนการสอน วิชาศีลธรรมในระดับประถม
 ศึกษามัธยมศึกษาชั้น นอกจากนี้วิทยาลัยยังอาจใช้ประกอบการพิจารณาจัดหาอาจารย์
 ที่เหมาะสม ทำการสอนวิชา ศีลธรรมจัดบริการต่าง ๆ แก่อาจารย์และนักศึกษา
 ยิ่งกว่านั้นนักการศึกษาและผู้บริหารการศึกษา จะได้ใช้ผลของการวิจัยประกอบการ
 พิจารณาปรับปรุงหลักสูตรประมวลการสอน และตำราเรียนวิชาศีลธรรมในระดับ ป.ศศ.
 ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้จากแบบสอบถามที่ส่งไปยังคณาจารย์ที่สอนวิชา
 ศีลธรรมในวิทยาลัยศรีอยุธยา ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจำนวน 23 คน และนักศึกษา
 ป.ศศ. ปีที่ 2 จำนวน 374 คน จากวิทยาลัยศรีอยุธยาแห่งเดียวกัน ข้อมูลที่ได้นำมาหาค่า
 ร้อยละ หาค่าเฉลี่ยนำหนักของค่าตอบ แล้วเสนอในรูปแบบตารางและการบรรยาย

สรุปผลของการวิจัย

ผู้วิจัยได้แยกสรุปผลของการวิจัยออกเป็น 2 ตอน คือ สรุปผลของการวิจัย
 จากแบบสอบถามอาจารย์ และสรุปผลของการวิจัยจากแบบสอบถามนักศึกษา

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามอาจารย์

1. ลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับอาจารย์ผู้สอนวิชาศีลธรรม

1.1 เพศ อายุ ศาสนา คุณวุฒิทางการศึกษา

อาจารย์ผู้สอนวิชาศีลธรรมในระดับ ป.กศ. และเป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรจำนวน 23 คน ส่วนใหญ่เป็นชาย 14 คน คิดเป็นร้อยละ 60.87 และเป็นหญิง 9 คน คิดเป็นร้อยละ 39.13 อาจารย์ทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ อาจารย์คิดเป็นร้อยละ 47.83 เป็นโสด และอาจารย์คิดเป็นร้อยละ 52.17 เป็นผู้ที่มีสมรสแล้ว คุณวุฒิของอาจารย์ผู้สอนจำแนกได้ว่าคุณวุฒิสองระดับปริญญาตรี 5 คน คิดเป็นร้อยละ 21.74 คุณวุฒิปริญญาตรีหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 78.26 อาจารย์ที่สอนวิชาศีลธรรมส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 60.87 ได้ศึกษาวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาเอก รองลงมาอาจารย์คิดเป็นร้อยละ 13.04 ได้ศึกษาวิชามิติศาสตร์และประวัติศาสตร์ นอกนั้นอาจารย์ส่วนน้อยคิดเป็นร้อยละ 4.35 ได้ศึกษาวิชาอื่น เป็นวิชาเอกคือ วิชาภาษาอังกฤษ รัฐศาสตร์และอาชีวศึกษา

1.2 ระยะเวลาและสภาพการทำงานของอาจารย์

ระยะเวลาเฉลี่ยที่อาจารย์ทำการสอนวิชาศีลธรรมมานาน 3 ปี และมีจำนวนชั่วโมงสอนวิชาที่เฉลี่ยสัปดาห์ละ 6 ชั่วโมง นอกเหนือจากวิชาศีลธรรมแล้ว อาจารย์ส่วนใหญ่ร้อยละ 43.48 สอนวิชาประวัติศาสตร์ รองลงมาร้อยละ 17.39 และ 13.04 สอนวิชาสังคมวิทยาและวิชามิติศาสตร์ตามลำดับ นอกจากนั้นยังมีอาจารย์จำนวนน้อยเพียงร้อยละ 4.35 ที่สอนวิชาอื่น คือ วิชาศึกษาศาสตร์ การสอนสังคมศึกษาและคหกรรมศาสตร์ เฉลี่ยแล้วอาจารย์สอนทั้งวิชาศีลธรรมและวิชาอื่น รวมกันสัปดาห์ละ 12 ชั่วโมง

งานพิเศษที่อาจารย์ทำนอกเหนือจากการสอน คือ อาจารย์ร้อยละ 30.43 ทำหน้าที่อาจารย์พิเศษการสอน และที่ปรึกษาของชุมนุมกิจกรรมเสริมหลักสูตร นอกนั้นอาจารย์ส่วนน้อยเพียงร้อยละ 4.35 ที่ทำงานพิเศษเกี่ยวกับงานด้านธุรการ และแนวทางการศึกษา งานห้องสมุด หัวหน้าแผนกอบรมฝ่ายจริยศาสตร์ และเลขานุการแผนกวิชา

1.3 ความรู้สึกของอาจารย์ที่มีต่อการสอนวิชาศีลธรรม

อาจารย์จำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.60 ชอบสอนวิชาที่คิด
มีเพียงร้อยละ 17.39 ที่ไม่ชอบสอน เหตุผลส่วนใหญ่ของอาจารย์ที่สอนวิชานี้คิด
เป็นร้อยละ 84.21 เห็นว่า วิชาที่สอนเป็นวิชาที่มีประโยชน์ในการที่จะช่วยพัฒนา
เยาวชนเป็นวิชาที่มีคุณค่าเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจทั้งผู้สอนและผู้เรียน และเป็นวิชาที่
จะนำไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวันได้ สำหรับผู้ที่ไม่ชอบสอนทั้งหมดให้เหตุผล
ว่าเป็นเพราะขาดความรู้และประสบการณ์ที่จะสอนให้มันเกิดผลดีได้ รองลงมาร้อยละ
50.00 เห็นว่าเป็นวิชาที่บังคับให้ของทำตนเป็นแบบอย่างของนักศึกษามากกว่าวิชาอื่น
และรองลงมาร้อยละ 25.00 เห็นว่าเป็นวิชาที่หาอุปกรณ์ หนังสืออุเทศ และกิจกรรม
ประกอบการสอนได้ยาก

อาจารย์ส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 95.65 ใช้เวลาว่างในการเตรียม
การสอนด้วยการอ่านหนังสือประกอบการสอน รองลงมาคือ ร้อยละ 86.96 ใช้เวลา
ว่างโดยการอ่านหนังสือพิมพ์และบทความ เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางศาสนาและ
พฤติกรรมต่าง ๆ ของเยาวชน นอกจากนี้อาจารย์คือ ร้อยละ 78.26 ใช้เวลาว่าง
โดยการเตรียมการสอนแต่ละบทเรียนล่วงหน้า มีอาจารย์ส่วนน้อยคิดเป็นร้อยละ 8.70
ที่ใช้เวลาว่างในการเขียนบทความ หรือแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา
และศิลปะวัฒนธรรมลงในหนังสือพิมพ์ และวารสารเป็นบางโอกาส

2. ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับการสอนวิชาศีลธรรม

2.1 การเตรียมตัวสอน

โดยเฉลี่ยแล้วอาจารย์เตรียมการสอน เป็นบางครั้งเท่านั้นโดยให้
เหตุผลว่า ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมตัวทุกครั้ง เพราะสอนมานานพอที่จะจดจำ
เนื้อหาได้เป็นอย่างดีแล้ว และอาจารย์คือ ร้อยละ 39.13 ใช้เวลาในการเตรียม
การสอนแต่ละครั้งประมาณ 1-2 ชั่วโมง รองลงมาคิดเป็นร้อยละ 17.39 และ 13.40
ที่ใช้เวลาในการเตรียมการสอนแต่ละครั้งประมาณ 15-30 นาที และ 1-3 วันตามลำดับ

สำหรับการตั้งความมุ่งหมายในการสอนนั้น โดยเฉลี่ยแล้วอาจารย์ได้ตั้งความมุ่งหมายในการสอนทุกครั้ง อาจารย์ส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 86.96 มีวัตถุประสงค์ให้นักศึกษา สามารถนำหลักธรรมของพุทธศาสนาไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ รองลงมาคิดเป็นร้อยละ 82.60 มีวัตถุประสงค์ให้นักศึกษามีความเข้าใจพุทธศาสนา อย่างถูกต้อง อาจารย์ส่วนน้อยคือ เพียงร้อยละ 8.70 ที่ต้องการให้นักศึกษาสามารถจดจำเนื้อหาและสิ่งที่อาจารย์สอนได้อย่างแม่นยำ

ผลของการวิจัยปรากฏว่า โดยเฉลี่ยแล้วอาจารย์ทำบันทึกการสอนล่วงหน้าเพียงบางครั้ง โดยให้เหตุผลว่าไม่มีเวลาเพียงพอ และในการเตรียมเนื้อเรื่องวิชาที่สอนนั้น อาจารย์ส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 78.26 เตรียมเนื้อเรื่องโดยคำนึงถึงหัวข้อที่หลักสูตรกำหนดให้ รองลงมาคิดเป็นอาจารย์ร้อยละ 69.57 เตรียมเนื้อหาโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของวิชา และตามที่คุณสอนเห็นว่าเหมาะสม ผู้ดำเนินการวางแผนการสอนและการจัดกิจกรรมวิชาที่สอน ส่วนใหญ่ที่สุดคิดเป็นร้อยละ 91.30 คือ อาจารย์ผู้สอนเอง รองลงมาเพียงร้อยละ 17.39 ที่เป็นหัวหน้าหมวดวิชา สังคมศึกษา

2.2 วิธีสอน

โดยเฉลี่ยแล้ววิธีการสอนที่อาจารย์ใช้มาก ได้แก่ การบรรยายและการอภิปรายประกอบการสอน วิธีการสอนที่อาจารย์ใช้น้อย คือ การสอนแบบแก้ปัญหาหรือการสอนแบบสืบถาม (Inquiry Method)

2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมเสริม

หลักสูตร

โดยเฉลี่ยแล้วอาจารย์จัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน เพียงบางครั้งเท่านั้น และกิจกรรมที่จัดประกอบการสอน ได้แก่ การเรียนจากข่าวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นพิเศษ การทำสมุดภาพและสมุดศัพท์ เกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรมและการจัดการอภิปรายตามลำดับ กิจกรรมที่อาจารย์ไม่เคยจัดเลยคือ การแสดงละคร แต่โดยเฉลี่ยแล้ว อาจารย์ผู้สอนเปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นได้ทุกครั้งโดย

มีค่าเฉลี่ยน้ำหนักเป็น 2.96 อาจารย์ได้ให้เหตุผล ในการเปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นและซักถามทุกครั้งว่า เพื่อฝึกให้นักศึกษาเป็นคนกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล และเพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น

สำหรับกิจกรรมเสริมหลักสูตร อาจารย์ทั้งหมดกล่าวว่า :

ทุกวิทยาลัยมีชุมนุมส่งเสริมศีลธรรมจรรยาและวัฒนธรรม ส่วนใหญ่ร้อยละ 78.26 เป็นชุมนุมสังคมศึกษา รองลงมาร้อยละ 26.09 เป็นชุมนุมจริยศึกษา และชุมนุมพุทธศาสตร์และประเพณี แต่โดยเฉลี่ยแล้วไม่มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรใดที่ชุมนุมจัดมาก มีแต่กิจกรรมที่จัดในระดับปานกลางเท่านั้น คือ การจัดให้นักศึกษาไปบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในบางโอกาสมีค่าเฉลี่ยน้ำหนักเป็น 3.15 รองลงมาได้แก่การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้ำหนัก เป็น 3.09 รองลงมาคือ การเชิญวิทยากรมาบรรยายการจัดทัศนศึกษาสถานที่สำคัญในทางศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเป็น 2.78 และ 2.70 ตามลำดับ และจากผลของการวิจัยโดยเฉลี่ยแล้วนักศึกษาให้ความสนใจในกิจกรรมเสริมหลักสูตรในระดับปานกลาง

อาจารย์ส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 43.43 มีความรู้สูงกว่าผลได้จากสิ้นสุดการสอนแต่ละครั้ง นักศึกษามีความกระตือรือร้นที่จะเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติม มีเพียงส่วนน้อยคิดเป็นร้อยละ 8.70 ที่รู้สึกว่านักศึกษาได้แสดงความเบื่อหน่ายในวิชานี้

2.4 การใช้อุปกรณ์ และหนังสือประกอบการสอน

โดยเฉลี่ยแล้วอาจารย์ใช้อุปกรณ์การสอนเป็นบางครั้ง เหตุผลของอาจารย์ส่วนใหญ่ ก็คือ วิชาศีลธรรมหาอุปกรณ์การสอนยาก และลักษณะของวิชาเป็นนามธรรม จึงไม่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ช่วย แต่อย่างไรก็ตามปรากฏว่าอาจารย์ส่วนใหญ่คือร้อยละ 73.91 เห็นว่าการใช้อุปกรณ์การสอน จะทำให้อาจารย์อธิบายบทเรียนง่ายขึ้น รองลงมาอาจารย์คิดเป็นร้อยละ 65.22 เห็นว่าช่วยให้นักศึกษาสนใจบทเรียนเพิ่มขึ้น สำหรับหลักเกณฑ์ในการเลือกอุปกรณ์การสอน อาจารย์ส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 95.65 มีหลักเกณฑ์ในการเลือกอุปกรณ์การสอนโดยตรงกับจุดมุ่งหมายของเรื่องที่จะสอน รองลงมาคือ อาจารย์คิดเป็นร้อยละ 39.13 เลือกอุปกรณ์ที่มีเนื้อหาถูกต้องตรงกับความเป็นจริง และได้คุ้มค้ำกับเวลา

และแรงงาน ความรู้สึกของอาจารย์ที่มีต่อนักศึกษา หลังจากการใช้อุปกรณ์การสอน อาจารย์ส่วนใหญ่เห็นว่านักศึกษามีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น มีอาจารย์ส่วนน้อยคือ ร้อยละ 13.04 ที่รู้สึกว่านักศึกษาไม่แสดงปฏิกริยาใด ๆ

ผลของการวิจัยปรากฏว่า อุปกรณ์การสอนที่อาจารย์ใช้มากที่สุด คือ รูปภาพและหนังสือพิมพ์ คิดเป็นร้อยละ 69.57 รองลงมาคือหนังสืออ้างอิงคิดเป็นร้อยละ 65.23

โดยเฉลี่ยแล้วอาจารย์ได้ให้คำแนะนำ แก่นักศึกษาในการติดตามความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ทางศาสนาและศีลธรรมจรรยา จากหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ แหล่งวิชาการในชุมชน ตลอดจนคนคว่าหาความรู้เพิ่มเติมจากห้องสมุดและห้องสังคมศึกษา เป็นบางครั้งเท่านั้น โดยในเหตุผลว่าแหล่งความรู้มีน้อย และนักศึกษาไม่ค่อยสนใจจะค้นหาหาความรู้เพิ่มเติม

ผลของการวิจัยปรากฏว่า โดยเฉลี่ยจำนวนและปริมาณหนังสือประกอบการค้นคว้าวิชาศีลธรรมในห้องสมุดมีพอสมควร สำหรับประเภทของหนังสือเกี่ยวกับวิชาศีลธรรมที่มีอยู่ในห้องสมุด คือ ร้อยละ 91.30 เป็นหนังสือเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีไทย รองลงมาคิดเป็นร้อยละ 86.96 เป็นหนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและหลักธรรมะ

สำหรับการวิจัยเกี่ยวกับหนังสือและเอกสาร ที่อาจารย์ใช้ประกอบการสอนวิชาศีลธรรมนั้น อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้หนังสือเกี่ยวกับศาสนพิธี วัฒนธรรมและประเพณีไทย พุทธประวัติและเรื่องราวของพุทธสาวก คิดเป็นร้อยละ 82.16 รองลงมาคือหนังสือเกี่ยวกับประวัติพุทธศาสนา และหลักธรรมะต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 73.91

จากการสำรวจปรากฏว่า อาจารย์ส่วนมากคิดเป็นร้อยละ 65.22 มีปัญหาและอุปสรรคในการจัดหาและการใช้อุปกรณ์การสอน ซึ่งอาจารย์ส่วนมากที่สุดมีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 93.33 ให้ความเห็นว่าเป็นเพราะอุปกรณ์การสอนวิชาศีลธรรมหายากและทำยาก รองลงมาคือ อาจารย์คิดเป็นร้อยละ 73.33 ให้ความเห็นว่า เนื่องจากวิทยาลัยมีอุปกรณ์การสอนไม่เพียงพอ ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการค้นหา และใช้หนังสือประกอบ

การสอนนั้น อาจารย์ก็คิดเป็นร้อยละ 56.52 มีปัญหา และปัญหาส่วนใหญ่ของอาจารย์คือ ร้อยละ 76.92 ไม่มีหนังสือมากพอที่จะค้นคว้า และมีอาจารย์ส่วนน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 7.69 ที่เห็นว่าตำราเรียนมีเนื้อหาอยู่เพียงพอแล้ว ไม่จำเป็นต้องค้นคว้าจากหนังสืออื่น

2.5 การวัดและการประเมินผล

อาจารย์ส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 56.52 ทำการวัดผลเมื่อสิ้นสุดภาคเรียนแล้ว รองลงมาคือ ทำการวัดผลตามแต่โอกาสเหมาะสม สำหรับความมุ่งหมายในการวัดผลนั้น อาจารย์ส่วนมากต้องการทราบประสิทธิภาพด้านการเรียนของนักศึกษาคิดเป็นร้อยละ 65.21 รองลงมาคือ ร้อยละ 56.52 ต้องการทราบว่าผู้สอน ๆ ไปตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

วิธีการที่ใช้ในการวัดและประเมินผลที่อาจารย์ส่วนมากที่สุด ใช้คิดเป็นร้อยละ 95.65 ก็คือคะแนนจากการทดสอบทั้งแบบปรนัยและบรรยายรวมกัน สำหรับวิธีการวัดผลที่ใช้น้อยที่สุด คือ การสนทนาเชิงสัมพันธหรือสังคมมิติ (Sociometric Technique) และการวัดผลด้วยการประเมินผลงานกิจกรรมเสริมหลักสูตรของผู้เรียน ข้อสอบที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นทั้งแบบปรนัยและแบบบรรยายรวมกัน มีอาจารย์ส่วนน้อย คือ ร้อยละ 4.35 ที่ใช้ข้อสอบเป็นแบบบรรยายแต่เพียงอย่างเดียว

อาจารย์ส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 73.91 ก็คือคะแนนการสอบข้อเขียน ปลายภาคว่าสำคัญที่สุด รองลงมาคือ อาจารย์ร้อยละ 21.74 ก็คือคะแนนการสอบย่อยระหว่างภาคและคะแนนผลงานที่นักศึกษาทำส่งทั้งหมด นอกจากนั้นมีอาจารย์ส่วนน้อยคิดเป็นร้อยละ 4.35 ที่ยึดถือคะแนนความสนใจในการเรียนเป็นสำคัญ อาจารย์ส่วนใหญ่คือร้อยละ 95.60 เป็นผู้ทำข้อสอบขึ้นเอง อาจารย์คิดเป็นร้อยละ 56.52 ประสบปัญหาในด้านการวัดผล ซึ่งเหตุผลของอาจารย์ที่มีปัญหาร้อยละ 70.00 คือ การวัดผลวิชาศีลธรรมทำได้ยาก เนื่องจากมีลักษณะวิชาเป็นนามธรรม จากประสบการณ์ที่อาจารย์ได้รับจากการวัดผลนั้น อาจารย์ส่วนใหญ่เห็นว่าผลที่ได้จากการวัดผล จะเป็นแนวทางให้อาจารย์ได้แก้ไขปรับปรุงนักศึกษา ด้านการเปลี่ยนแปลงทัศนคติให้เห็นความสำคัญของวิชาศีลธรรม รองลงมาคือ แนวทางที่จะให้นักศึกษาประพฤติปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับหลักธรรมที่เรียน เพื่อ

แก้ไขนักศึกษา เกี่ยวกับความแม่นยำในเนื้อหาที่เรียน

2.6 ด้านเนื้อหา คำরাเรียน ประมวลการสอนและหลักสูตร

ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับระยะเวลาที่กำหนดให้สอนวิชา คณิตธรรมมีค่าเฉลี่ยเป็น 1.52 แสดงว่าระยะเวลาที่กำหนดให้สอนวิชาคณิตธรรมมีน้อยเกินไป จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าสิ่งที่ผู้สอนต้องการจะเน้นมากในการสอนวิชานี้คือการให้นักศึกษาได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นที่พึงปรารถนาของสังคม และการให้นักศึกษาได้นำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน โดยมีค่าเฉลี่ยน้ำหนักของคำตอบเป็น 4.43 ด้านการจัดเนื้อหาในการสอนนั้น อาจารย์ส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 82.61 ได้จัดเนื้อหาให้สอดคล้องตามความเหมาะสมของเหตุการณ์ปัจจุบัน และมีอาจารย์เพียงส่วนน้อย คือร้อยละ 4.35 ที่จัดเนื้อหาในการสอนตามความพอใจของตน

อาจารย์ส่วนใหญ่ในคำราเรียนที่วิทยาลัยแต่ละแห่งจัดทำขึ้น ส่วนที่เหลือ นอกจากนั้น ในคำราเรียนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู คำราเรียนของนาย สติชัย วงศ์สวรรค์ และคำบรรยายพุทธศาสตร์ของนายปิ่น มุทุกันต์ ตามลำดับ

ด้านประมวลการสอน อาจารย์ส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 82.60 ใช้ประมวล การสอนของกรมการฝึกหัดครู อาจารย์จำนวนน้อยเพียงร้อยละ 3.70 ใช้ประมวลการสอน ที่ผู้สอนจัดทำขึ้นเอง

อาจารย์ส่วนมากคือ ร้อยละ 56.52 ให้ความเห็นว่าเนื้อหาวิชาที่กำหนด ในหลักสูตรซ้ำกับนักศึกษาเคยเรียนมาแล้ว แต่อาจารย์คิดเป็นร้อยละ 21.74 ให้ความ เห็นว่า เนื้อหาที่กำหนดให้เรียนเหมาะสมแล้ว อาจารย์ส่วนใหญ่ที่สุด คือ ร้อยละ 95.65 ให้ความเห็นว่า เนื้อหาที่มีประโยชน์ต่อความประพฤติประจำวันของนักศึกษามากที่สุด คือ หลักสูตร(มงคลสูตร) ด้านความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับการวางหลักสูตรวิชาคณิตธรรม ในปัจจุบัน อาจารย์ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าหลักสูตรมีเนื้อหามากเกินกว่าที่จะจัดกิจกรรม ได้เหมาะสม และรองลงมาอาจารย์ให้ความเห็นว่าหลักสูตรไม่สัมพันธ์กับการนำมาปฏิบัติ ความคิดเห็นของอาจารย์เมื่อสอนไม่ทันหลักสูตรนั้น อาจารย์ส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 78.26 ใช้วิธีให้นักศึกษาไปค้นคว้าหาความรู้เองเป็นบางตอน รองลงมาอาจารย์คิดเป็นร้อยละ 43.48 ใช้วิธีแจกเอกสารประกอบการสอนให้นักศึกษาไปอ่าน และนำข้อสงสัยมาถามผู้สอน

2.7 ความต้องการของอาจารย์ในการปรับปรุงการสอน

ผลของการวิจัยปรากฏว่า โดยเฉลี่ยแล้วอาจารย์ผู้สอนวิชาศึกษาศาสตร์ เห็นว่าตนเองนั้นมีความรู้ในวิชาที่สอน และอาจารย์ทั้งหมดคิดเป็น ต้องการเข้าร่วมการอบรมหรือการนิเทศการศึกษา แต่ปรากฏว่าอาจารย์จำนวนมากถึง ร้อยละ 82.61 ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการสอนวิชาศึกษาศาสตร์เลย อาจารย์ จำนวนน้อย ก็เพียงร้อยละ 17.39 ที่เคยเข้าร่วมการอบรม

โดยเฉลี่ยแล้ว ถ้ามีโอกาสได้รับการอบรม อาจารย์ต้องการความรู้ เกี่ยวกับเทคนิคการสอนใหม่ ๆ เป็นอย่างมาก รองลงมาคือการจัดกิจกรรมเพื่อช่วยการ เรียนการสอน ความรู้ด้านวิชาการ การใช้สื่อทัศนูปกรณ์ การสร้างแบบทดสอบและการ ประเมินผล และการใช้แหล่งความรู้ที่จะค้นคว้าตามลำดับ

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะ

3.1 ปัญหาและอุปสรรค

อาจารย์ส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 72.22 เห็นว่าปัญหาในการสอนวิชาศึกษาศาสตร์ อยู่ที่ตัวครูผู้สอนเอง มีความรู้ไม่กว้างขวางและลึกซึ้งพอที่จะสอนให้ได้ รองลงมาคือ ร้อยละ 66.67 เห็นว่า เป็นเพราะขาดแคลนอุปกรณ์ประกอบการสอนให้เพียงพอ อาจารย์ ที่เห็นว่าผู้สอนไม่มีความสามารถในการใช้แหล่งวิชาการและเทคโนโลยีทางการศึกษาตลอด จนขาดเทคนิคการสอนที่คิดเป็นร้อยละ 33.33 และ 22.22 ตามลำดับ

ปัญหาและอุปสรรคที่อาจารย์ประสบอยู่ นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว พอประมวลได้ดังนี้คือ

1. นักศึกษาส่วนใหญ่ แม้จะเห็นคุณค่าของวิชาศึกษาศาสตร์ แต่ก็ไม่ปฏิบัติตามหลักธรรมที่ได้เรียนมา
2. หลักสูตรมีเนื้อหาซ้ำซ้อน ทำให้นักศึกษาเบื่อหน่าย
3. กำหนดเวลาเรียน และคาบของคะแนนวิชาศึกษาศาสตร์น้อยเกินไป
4. ขาดแหล่งความรู้ที่จะให้นักศึกษาค้นคว้า

5. ปัญหาการวัดและประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียน ไม่สามารถ
จะทำได้ เพราะผู้สอนไม่มีเวลาเพียงพอที่จะติดตามผลการปฏิบัติตัว
ของนักศึกษา

6. ปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในสังคม เป็นอุปสรรคที่ทำให้
นักศึกษาขาดแรงกระตุ้นให้ปฏิบัติตามหลักธรรม ที่ได้ศึกษามา

3.2 ข้อเสนอแนะ

ในความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนนั้น สิ่งที่จะต้องปรับปรุงเพื่อให้
การเรียนการสอนวิชาศีลธรรมได้ผลยิ่งขึ้น เรียงตามลำดับความสำคัญที่
ให้คือ หลักสูตร และประมวลการสอน วิธีการสอน หนังสือแบบเรียน
การจัดกิจกรรม อุปกรณ์การสอน หนังสืออ่านประกอบและการวัดผล

อาจารย์ผู้สอนได้ขอเสนอแนะพอสรุปได้ดังนี้ คือ

1. อาจารย์ผู้สอน ควรจะปรับปรุงแก้ไขตนเองให้เหมาะสมกับที่จะสอนวิชา
นี้ ทั้งด้านบุคลิกลักษณะ วิธีการสอน การใช้อุปกรณ์ ตลอดจนการวัดและประเมินผล
การเรียนการสอน

2. กระทรวงศึกษาธิการ ควรปรับปรุงหลักสูตรโดยจัดเนื้อหาใหม่ ตัด
เนื้อหาที่ซ้ำซ้อนออกเสียบ้าง เพิ่มเวลาเรียนและคะแนนให้มากขึ้น วางหลักสูตรให้มีวิชา
เอก โท ศีลธรรมในระดับสูงขึ้นไป เช่นเดียวกับวิชาอื่น ๆ ในหมวดวิชาสังคมศึกษา

3. วิทยาลัยครู ผู้บริหารควรเห็นความสำคัญของวิชาศีลธรรมและสนับสนุน
อาจารย์ผู้สอนให้มีโอกาสเข้ารับการอบรมและการนิเทศการศึกษาอยู่เสมอ ตลอดจนส่งเสริม
ให้มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชานี้ เพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาคิดสนใจและนำไปปฏิบัติ
เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียนที่ตนจะไปสอนต่อไป และมีคะแนนความประพฤติที่จะมีผลต่อ
การเรียนด้านวิชาการด้วย

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนักศึกษา

1. ลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับนักศึกษา

1.1 เพศ อายุ ศาสนา

นักศึกษารวมทั้งหมด 374 คน เป็นนักศึกษาระดับ ป.กศ. ในวิทยาลัยครู 10 แห่ง ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เป็นนักศึกษายาย 159 คน คิดเป็นร้อยละ 42.51 และเป็นนักศึกษาหญิง 215 คน คิดเป็นร้อยละ 57.49 อายุเฉลี่ยของนักศึกษา 18 ปี นักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 351 คน คิดเป็นร้อยละ 93.85 นับถือศาสนาพุทธ นักศึกษาจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.21 นับถือศาสนาอิสลาม และนักศึกษาจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.94 นับถือศาสนาคริสต์

1.2 ความรู้สึกของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนวิชาศีลธรรม

นักศึกษาส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 77.54 ชอบเรียนวิชาศีลธรรม นักศึกษาส่วนน้อยคือ ร้อยละ 21.39 ที่ไม่ชอบเรียนวิชานี้ นักศึกษาส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 75.72 ให้เหตุผลที่ชอบวิชานี้เพราะเห็นว่า เป็นวิชาที่มีประโยชน์ที่จะนำไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวันได้ และให้ความรู้เกี่ยวกับศาสนา วัฒนธรรมและประเทศไทย สำหรับนักศึกษาที่ไม่ชอบเรียนวิชานี้คือ ร้อยละ 53.75 ให้เหตุผลว่า เนื้อหาซ้ำกับที่เคยเรียนมาแล้ว และเหตุผลรองลงมาคือ เห็นว่าวิธีสอนของอาจารย์ไม่น่าสนใจ

2. ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาศีลธรรม

2.1 วิธีสอนของอาจารย์

จากการสำรวจปรากฏว่า โดยเฉลี่ยแล้ววิธีการสอนที่อาจารย์ใช้มาก คือ การยกดูพุทธประวัติเปรียบเทียบให้เห็นจริงมีค่าเฉลี่ยเป็น 3.63 ส่วนวิธีการสอนที่อาจารย์ใช้ในระดับปานกลาง ได้แก่การสอนโดยการอธิบายและซักถามประกอบ มีค่าเฉลี่ยรองลงมาคือ 3.49 และรองลงมาได้แก่การให้นักศึกษาไปค้นคว้าและมารายงานในชั้น วิธีสอนที่อาจารย์ใช้น้อยโดยเฉลี่ยแล้ว ได้แก่การที่อาจารย์และนักศึกษาช่วยกัน

แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน. และวิธีสอนที่อาจารย์ไม่นำมาใช้กับนักศึกษาเลยคือ การเชิญวิทยากรมาบรรยายในชั้น โดยมีค่าเฉลี่ยเพียง 1.25

นักศึกษาส่วนใหญ่ชอบวิธีสอนที่อาจารย์ยกอุทาหรณ์เปรียบเทียบในเรื่องที่สอนให้เห็นจริงมากที่สุด โดยให้เหตุผลว่าเป็นวิธีสอนที่น่าเข้าสู่บทเรียนได้เป็นอย่างดีและนำไปใช้ในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวันได้

2.2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริม

หลักสูตร

ผลของการวิจัยพบว่า ไม่มีกิจกรรมใดที่นักศึกษาเข้าร่วมด้วยทุกครั้งหรือบ่อยครั้ง มีแต่กิจกรรมการเรียนการสอนที่นักศึกษาเข้าร่วมเป็นบางครั้งคือ การค้นคว้าทำรายงานเพิ่มเติม โดยมีค่าเฉลี่ยน้ำหนักของคำตอบเป็น 2.81 นอกจากนี้มีแต่กิจกรรมที่นักศึกษาเข้าร่วมน้อยครั้ง ได้แก่ การเข้าร่วมฟังวิทยากรมาบรรยาย และกิจกรรมที่นักศึกษาไม่เคยเข้าร่วมเลยคือ การมีส่วนร่วมในการแสดงละคร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้ำหนักของคำตอบเป็น 1.33 เท่านั้น ซึ่งตรงกับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามอาจารย์เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนว่าโดยเฉลี่ยแล้วกิจกรรมที่ไม่เคยจัดเลยคือ การแสดงละคร

จากการสำรวจปรากฏว่า โดยเฉลี่ยแล้วอาจารย์เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ประมาณปีละครั้ง สำหรับการหาไปศึกษายังสถานที่สำคัญทางศาสนาและวัฒนธรรมนั้น อาจารย์เพียงแต่แนะนำให้นักศึกษาไปกันเอง

ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้น นักศึกษาจำนวนร้อยละ 75.13 ใกล้เคียงว่าวิทยาลัยของตนมีการจัดชุมนุมส่งเสริมศีลธรรม จรรยา และวัฒนธรรม ซึ่งไม่ตรงกับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามอาจารย์ เพราะอาจารย์ทุกคนกล่าวว่ามีการจัดชุมนุมส่งเสริมศีลธรรมจรยาในวิทยาลัยของตน สำหรับประเภทของชุมนุมนั้นนักศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 58.36 กล่าวว่า เป็นชุมนุมสังคมศึกษา รองลงมาคือ ชุมนุมพุทธศาสนาและประเพณี ซึ่งตรงกับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามอาจารย์เกี่ยวกับความสนใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรม

เสริมหลักสูตรศึกษารวม โดยเฉลี่ยแล้วนักศึกษาที่มีความสนใจในระดับปานกลาง ซึ่งตรงกับ
 ขงจื๊อที่ได้จากแบบสอบถามอาจารย์ และโดยเฉลี่ยแล้วนักศึกษาเห็นว่าการจัดกิจกรรมมี
 ประโยชน์มาก เมื่อสำรวจความรู้สึกของนักศึกษาดังจากเรียนจบบทเรียนแต่ละครั้งแล้ว
 ปรากฏว่านักศึกษาร้อยละ 40.91 เห็นว่าเมื่อเรียนวิชาศึกษารวมไปแล้วสามารถนำหลัก
 ธรรมที่ได้เรียนไปปฏิบัติจริงได้ นักศึกษาคิดเป็นร้อยละ 28.34 มีความเห็นว่าเข้าใจ
 บทเรียนที่อาจารย์สอนเป็นอย่างดี แต่ก็มีนักศึกษาคิดเป็นร้อยละ 22.46 ที่เห็นว่าเมื่อ
 เรียนแล้วก็ไม่สามารถนำความรู้ในวิชานี้ไปปฏิบัติจริงได้ และมีนักศึกษาน้อยคือร้อยละ
 7.22 ที่มีความรู้สึกว่าจะไม่เข้าใจเข้าใจสิ่งที่เรียน

2.3 การใช้อุปกรณ์การสอนของอาจารย์และหนังสือประกอบการเรียน
 ของนักศึกษา

จากการสำรวจเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์การสอนของอาจารย์ โดยเฉลี่ย
 แล้วนักศึกษาที่มีความเห็นว่าคุณสอนไม่คอยใช้อุปกรณ์ประกอบการสอนวิชาศึกษารวมคือ มีค่า
 เฉลี่ยของค่าตอบเป็น 1.43 ซึ่งไม่ตรงกับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามอาจารย์ที่ว่าอาจารย์
 มีการใช้อุปกรณ์การสอนเป็นบางครั้ง

นักศึกษาร้อยละ 69.30 ต้องการให้อาจารย์ใช้อุปกรณ์
 ประกอบการสอน โดยให้เหตุผลว่าทำให้เข้าใจบทเรียนไ้รวดเร็วยิ่งขึ้น และทำให้ผู้เรียน
 ใ้ได้รับประสบการณ์ตรง ตลอดจนเป็นแนวทางที่จะให้นักศึกษานำอุปกรณ์ไปใช้ในการสอน
 วิชาศึกษารวมในระดับประถมศึกษาตามลำดับ และมีนักศึกษาน้อยคือ เพียงร้อยละ
 10.70 ที่ไม่ต้องการให้อาจารย์ใช้อุปกรณ์การสอน โดยให้เหตุผลว่าวิชาศึกษารวมเป็น
 นามธรรม ไม่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ใ้เสียเวลา และทำให้สิ้นเปลือง ยุ่งยากตามลำดับ

นักศึกษาร้อยละ 37.43 กล่าวว่าอุปกรณ์การสอนที่อาจารย์
 ใช้มากที่สุดคือ รูปภาพ รองลงมาคิดเป็นร้อยละ 23.53 คือ หนังสืออ้างอิง ซึ่งตรงกับ
 ขงจื๊อที่ได้จากแบบสอบถามอาจารย์ อุปกรณ์ที่อาจารย์ใช้น้อยที่สุดคือ ลูกโลกและบัตรคำ
 คิดเป็นร้อยละ 1.34 เท่านั้น

ด้านความรู้สึกของนักศึกษาที่มีต่อการใช้อุปกรณ์ของอาจารย์ ปรากฏว่า

นักศึกษาส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 56.68 และ 40.37 เห็นว่าทำให้เข้าใจบทเรียนมากขึ้น และทำให้เกิดความสนุกและกระตือรือร้นในการเรียนตามลำดับ มีนักศึกษาส่วนน้อยเพียงร้อยละ 0.27 ที่เห็นว่าการใช้อุปกรณ์การสอนเป็นการเสียเวลาและไม่ได้ประโยชน์ สรุปได้ว่าโดยเฉลี่ยแล้วนักศึกษาเห็นว่าการใช้อุปกรณ์ประกอบการสอนมีประสิทธิภาพประโยชน์มาก

จากการสำรวจพบว่านักศึกษาโดยเฉลี่ยแล้วมีความเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนแนะนำให้ตนได้คิดตามความเคลื่อนไหวประจำวันจากหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และสื่อมวลชน ตลอดจนค้นหาความรู้จากห้องสมุด ห้องสังคมศึกษา หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ เป็นบางครั้ง ซึ่งตรงกับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามอาจารย์

ด้านหนังสืออ่านประกอบการเรียนนั้น ผลการวิจัยปรากฏว่าโดยเฉลี่ยอาจารย์ได้แนะนำนักศึกษาให้ใช้หนังสือประกอบการเรียนวิชาศีลธรรมเป็นบางครั้ง และนักศึกษาส่วนมากคือ ร้อยละ 53.21 ใช้หนังสือพุทธประวัติและประวัติพุทธสาวกประกอบการเรียน รองลงมาคือ หนังสือเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีไทย และหนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและหลักธรรมคิดเป็นร้อยละ 50.00 และ 49.47 ตามลำดับ

2.4 การวัดและประเมินผลการเรียน

นักศึกษาส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 65.78 เห็นว่าจะแนะนำวัดผลการเรียน โดยมาจากคะแนนการสอบย่อยระหว่างภาครวมกับการสอบปลายภาคเป็นสำคัญ และนักศึกษาส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 43.05 กล่าวว่าข้อสอบที่ใช่เป็นแบบปรนัยและบรรยายรวมกัน ซึ่งตรงกับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามอาจารย์

2.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหา ตำราเรียน และหลักสูตร

นักศึกษาเห็นว่ากำหนดเวลาที่ใช้เรียนวิชาศีลธรรมน้อยเกินไป โดยเมื่อค่าเฉลี่ยนำหนักของคำตอบเป็น 1.40 ซึ่งตรงกับข้อมูลที่ได้จากอาจารย์ สำหรับด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร นักศึกษาส่วนมากคิดเป็นร้อยละ 56.15 เห็นว่าเนื้อหาเกี่ยวกับหลักธรรม (มงคลสูตร) มีประโยชน์มากที่สุด และนักศึกษาส่วนน้อยที่สุดคือ ร้อยละ 19.56 เห็นว่าพุทธประวัติมีประโยชน์มากที่สุด ซึ่งผลของการวิจัยตรงกับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามอาจารย์

จากการสำรวจปรากฏว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ที่ตำราเรียนหรือแบบเรียน ประกอบการเรียน คิดเป็นร้อยละ 61.76 ส่วนนักศึกษาจำนวนร้อยละ 36.38 ไม่มีตำราเรียนเลย สำหรับนักศึกษาที่มีตำราเรียน คิดร้อยละ 77.36 ใจตำราเรียนของหมวดวิชาสังคมศึกษาคณะศึกษาศาสตร์และศึกษาศาสตร์บัณฑิต นอกจากนั้นก็ใช้ตำราเรียนของ นายรุ่ม พลเยี่ยม ตำราเรียนของนายสถิตย์ วงศ์วรรงค์ กำนันบรรยายพิเศษศาสตร์ของ นายปรี มุขกันต์ และแบบเรียนวิชาศีลธรรม ของนายแปด สันธิรักษ์ ตามลำดับ

ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพของตำราเรียนที่ใช้อยู่ส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 42.25 เห็นว่าเนื้อหาสาระมีประโยชน์และเข้าใจดี แต่ก็มีนักศึกษาคิดเป็นร้อยละ 22.46 ที่เห็นว่าภาษายากและสับสนเกินไป และไม่มีภาพประกอบหรือมีน้อยเกินไป

2.6 ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่ออาจารย์สอนวิชาศีลธรรม

นักศึกษาส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 54.01 มีความเห็นว่าอาจารย์ของตนมีความรู้ดี รองลงมาคือร้อยละ 43.58 เห็นว่ามีบุคลิกเหมาะสมกับความเป็นครู นักศึกษาส่วนน้อยเพียงร้อยละ 9.36 และ 4.81 ที่เห็นว่าอาจารย์สอนวิชาศีลธรรมของตนมีอารมณ์เคร่งเครียดเสมอ และมีอายุมากเกินไป

ในทัศนะของนักศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของอาจารย์สอนศีลธรรมที่ตนต้องการนั้น นักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการอาจารย์ที่มีวิธีการสอนดี รองลงมาบุคลิกลักษณะดีเป็นที่ศรัทธาของนักศึกษา มีความเป็นมิตรและเมตตาากรุณา คิดเป็นร้อยละ 68.98 68.18 และ 63.90 ตามลำดับ นอกจากนั้นนักศึกษาต้องการอาจารย์ที่มีความรู้ดี เป็นผู้ที่มีสมัญญะสมควร และมีความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบันดี ตลอดจนมีอารมณ์มั่นคงสม่ำเสมอ คิดเป็นร้อยละ 54.28, 48.40 และ 47.86 ตามลำดับ

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะ

3.1 ปัญหาและอุปสรรค

นักศึกษาส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 59.89 มีปัญหาในการเรียนวิชาศีลธรรม อุปสรรคและปัญหาในการเรียนศีลธรรม ซึ่งนักศึกษากลุ่มนี้ร้อยละ 54.46 เห็นตรงกันก็

คือ วิธีการสอนของอาจารย์น่าเบื่อ และไม่ให้อุปกรณ์การสอนช่วย รองลงมาได้แก่ เนื้อหาที่ให้เรียนซ้ำไม่น่าสนใจ มีเวลาเรียนน้อยเกินไป และไม่ชอบวิชาที่ลึขรรมมากอน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 37.05, 33.93 และ 25.40 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัญหาและอุปสรรคของวิชานี้ในความคิดเห็นของนักศึกษา ได้แก่ ทั่วอาจารย์ผู้สอน หลักสูตร และตัวนักศึกษาเองตามลำดับ

3.2 ขอเสนอแนะ

สิ่งที่นักศึกษาส่วนใหญ่ ต้องการที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาที่ลึขรรมที่สำคัญก็คือ วิธีการสอนของอาจารย์ รองลงมาคือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 59.63 และ 52.41 ตามลำดับ นอกจากนี้ศึกษาคิดเป็นร้อยละ 49.73, 38.50, 36.01 และ 31.28 ต้องการให้ปรับปรุง ด้านอุปกรณ์การสอนและคั้งสื่ออ่านประกอบ หลักสูตร และประมวลการสอน ระยะเวลาของการเรียน และ บุคลิกลักษณะของผู้สอนเป็นสำคัญ

นอกจากนี้นักศึกษาได้ ให้ขอเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนที่ลึขรรมให้มีประสิทธิภาพดังต่อไปนี้

1. คุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน ต้องเป็นผู้มีความรู้ดี มีวิธีสอนดี มีบุคลิกลักษณะดี เป็นที่นาศรัทธาของนักศึกษา
2. ด้านหลักสูตร ควรปรับปรุงเนื้อหาให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้
3. ตำราเรียนและแบบเรียน ควรให้เพิ่มตำราเรียนที่แน่นอน ตำราเรียนไม่ควรใช้ภาษาที่ยาก คือ มีภาษาบาลี สันสกฤตมากเกินไป ควรมีภาพประกอบและจัดรูปเล่มให้นาอ่าน
4. ผู้บริหารวิทยาลัย ควรจะเห็นความสำคัญของวิชานี้มากกว่าที่เป็นอยู่ โดยการจัดหาครูที่เหมาะสมเข้าสอน สนับสนุนและส่งเสริมให้มีการใช้อุปกรณ์การสอนและจัดห้องที่ลึขรรมโดยเฉพาะ ควรเสนอแนะกรมการฝึกหัดครูให้เปิดวิชาเอกโทที่ลึขรรมในระดับสูงต่อไป

อภิปรายผลของการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับดารสอนวิชาศีลธรรม ในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา อาจจะแยกการอภิปรายออกเป็นหมวดหมู่ได้ ดังนี้

1. ความรู้สึกของอาจารย์และนักศึกษาที่มีต่อวิชาศีลธรรม

จากการวิจัยปรากฏผลที่เห็นได้ชัดว่า อาจารย์ส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 82.60 ชอบสอนวิชานี้ โดยมีเหตุผลสำคัญว่าเป็นวิชาที่มีประโยชน์ที่จะช่วยพัฒนาเยาวชน ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของสมพร จารุณภู¹ พบว่าครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่า วิชาศีลธรรมมีความสำคัญในการที่จะช่วยพัฒนาจิตใจและความประพฤติของผู้เรียน ค่านักศึกษาก็เช่นเดียวกัน นักศึกษาส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 77.54 ชอบเรียนวิชานี้โดยให้เหตุผลว่าเป็นวิชาที่ให้ประโยชน์ในการที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของจอน เพชรรัตน์² ที่กล่าวว่าเยาวชนมีความสนใจ ช่างรู้และเห็นประโยชน์ของพุทธศาสนาที่มีต่อชีวิตประจำวันมาก สรุปได้ว่าทั้งอาจารย์และนักศึกษส่วนใหญ่ต่างก็เห็นคุณค่าของวิชาศีลธรรมสอดคล้องกัน

อย่างไรก็ตามผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า อาจารย์ส่วนน้อยคิดเป็นร้อยละ 17.39 และนักศึกษาคิดเป็นร้อยละ 21.39 ไม่ชอบสอนและไม่ชอบเรียนวิชานี้ ซึ่งในค่านของอาจารย์ได้อ้างเหตุผลว่า เป็นเพราะขาดประสบการณ์ที่จะสอนให้บังเกิดผลดีได้ ในค่านักศึกษาก็ให้เหตุผลว่า เนื้อหาวิชาที่เรียนซ้ำซ้อนน่าเบื่อ ตลอดจนวิธีการสอนของอาจารย์ไม่น่าสนใจด้วย จากข้อมูลส่วนตัวของอาจารย์ทำให้ทราบว่า มีอาจารย์ร้อยละ 4.35 ที่ได้ศึกษาวิชาอื่นที่ไม่ใช่วิชาสังคมศึกษา หรือวิชาที่อยู่ในหมวดวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาเอก จึงอาจขาดความรู้ความถนัดที่จะสอนวิชานี้ให้บังเกิดผลดีได้ ส่วนความเห็นของนักศึกษาที่ไม่ชอบเรียนตามเหตุผลที่อ้างนั้น แสดงว่าในความคิดเห็นของนักศึกษา หลักสูตรและ

¹สมพร จารุณภู, เรื่องเดิม.

²จอน เพชรรัตน์, เรื่องเดิม.

วิธีสอนของอาจารย์ยังมีชอภกพร อยุ่ : โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านวิธีสอนวิชา
ศีลธรรมนั้นสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของบุญทา เชื้อมัน³ ที่กล่าวว่าในการสอนวิชา
ศีลธรรม ครูผู้สอนควรปรับปรุงการสอนให้สนใจโดยเพิ่มอุปกรณ์การสอน เช่น
ภาพยนตร์พุทธประวัติ หรือฟิล์มสตริป เพื่อนักเรียนจะได้รับประสบการณ์จริง

2. การเตรียมตัวสอน

อาจารย์ส่วนใหญ่เตรียมการสอนวิชาศีลธรรมเป็นบางครั้งโดยให้เหตุผลว่า
ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมตัวทุกครั้งเพราะสอนมานานแล้ว อย่างไรก็ตามแม้
อาจารย์ทำการสอนวิชานี้มานานเพียงใด ก็จำเป็นต้องเตรียมตัวในการสอนทุกครั้ง
เพราะอาจารย์ควรมีการเปลี่ยนแปลงเทคนิคในการสอนให้เหมาะสมกับสภาพการเรียน
รู้ของผู้เรียนตลอดเวลา

ในด้านการตั้งความมุ่งหมายในการสอนนั้น โดยเฉลี่ยแล้วอาจารย์ได้ตั้ง
ความมุ่งหมายในการสอนทุกครั้ง โดยมีความมุ่งหมายว่าเพื่อให้ให้นักศึกษาสามารถนำ
หลักธรรมของพุทธศาสนาไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งตรงกับที่ ปราณี วิสุรวานิชย์⁴
ได้ทำการวิจัยไว้ว่าในการสอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียนอาชีวศึกษาชั้นสูงว่า อาจารย์
ตั้งความมุ่งหมายทุกครั้งในการสอนว่า เพื่อให้ให้นักศึกษาสามารถนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งการ
ตั้งความมุ่งหมายเช่นนี้ ขอมตรงกับหลักการสอนวิชาสังคมศึกษาในแง่ของทัศนคติและค่านิยม
(Affective Objective) ตามที่ Randal C. Anderson⁵ ได้กล่าวว่า การที่
ครูจะสอนนักเรียนเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ ทัศนคติและความสนใจ ตลอดจนคุณค่าต่าง ๆ
นั้น วิธีการสอนก็ต้องเน้นการแสดงออกในแง่พฤติกรรม แต่ก็ยังมีอาจารย์ส่วนน้อยเพียง
ร้อยละ 8.70 ที่เน้นความมุ่งหมายในการให้นักศึกษาจดจำเนื้อหาและสิ่งที่อาจารย์สอน
ซึ่งอาจจะเป็นเพราะอาจารย์ขาดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับปรัชญาของการสอนศีลธรรม
ที่ว่าลักษณะความมุ่งหมายของวิชาศีลธรรมนั้น มุ่งสร้างสมและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

³บุญทา เชื้อมัน, เรื่องเดิม.

⁴ปราณี วิสุรวานิชย์, เรื่องเดิม.

⁵Anderson, loc.cit.

และแนวความคิดของนักเรียนจากที่ไม่ฟังปรารภนา ให้เป็นที่ฟังปรารภนา⁶

3. วิธีสอน

จากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามอาจารย์พบว่า วิธีการสอนที่อาจารย์ใช้มาก คือ การบรรยายและการอภิปรายประกอบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญจันทร์ ภูประเสริฐ⁷ ที่ได้ทำการศึกษารวบรวมการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตอนต้นว่า ครูอาจารย์ส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีสอนแบบเก่า เช่น การบรรยายหรือการ อธิบาย ในขณะที่เด็กมักตรงกับการวิจัยของ สมพร จารุณี⁸ ที่พบว่าการสอนของ ครูส่วนมาก สอนด้วยการอธิบายและการบรรยาย

สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนของอาจารย์ที่ได้จากนักศึกษา จะเห็นว่าวิธี สอนที่อาจารย์ใช้มาก คือ การยกอุทาหรณ์เปรียบเทียบ ซึ่งก็อยู่ในแนวเดียวกันกับวิธี การบรรยายและอภิปรายประกอบ ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่าโดยเฉลี่ยแล้ว วิธีสอน วิชาศีลธรรมที่อาจารย์ในสถานศึกษาทุกระดับใช้มาก คือการบรรยายและการอภิปราย ตลอดจนการยกอุทาหรณ์ประกอบ

จากการวิจัยพบว่า วิธีสอนที่อาจารย์ใช้น้อยมาก คือการสอนแบบแก้ปัญหา หรือการสอนแบบสืบถาม (Inquiry Method) ซึ่งที่จริงแล้วอาจารย์ผู้สอนในวิทยาลัย ครู ทุกระดับควรจะทำการศึกษาทดลองวิธีสอนใหม่ ๆ ไม่ว่าจะป็นอาจารย์ ที่สอนด้าน วิชาการหรือด้านการศึกษา สำหรับการสอนวิชาศีลธรรม นอกจากวิธีสอนดังกล่าว มาแล้วก็ควรจะนำวิธีสอนแบบการแสดงบทบาทสมมุติ (role playing) การสร้าง

⁶ สมิน อมรวิวัฒน์, "วิธีสอนจริยศึกษา," ควงประทีป, ปีที่ 2, 2 (กุมภาพันธ์, 2512), หน้า 22.

⁷ เพ็ญจันทร์ ภูประเสริฐ, เรื่องเดิม.

⁸ สมพร จารุณี, เรื่องเดิม.

สถานการณ์จำลอง (simulation) และการเล่นเกมส์ มาโซบางเพราะวิธีสอนที่กล่าวมานี้เหมาะสม กับการสอนค่านิยมต่าง ๆ⁹

4. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร จากผลการวิจัยพบว่า ในการเรียนการสอนวิชาศีลธรรม อาจารย์ผู้สอนได้จัดกิจกรรมเพียงบางครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของนักศึกษาส่วนมาก การที่อาจารย์จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นบางครั้งตรงกับข้อมูล ที่ได้จากผลการวิจัยของรัชนี สาตุนุรักษ์¹⁰ ที่พบว่าวิทยาลัยครู ไม่ค่อยจัดกิจกรรมตามเอกสารแนะแนวหลักสูตรของหน่วยศึกษานิเทศก์

ในด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ผลของการวิจัยปรากฏว่าวิทยาลัยกิจกรรมเสริมหลักสูตรในระดับปานกลาง และระดับความสนใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมเสริมหลักสูตร ก็อยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกับ การที่วิทยาลัยจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากขาดงบประมาณในการจัดกิจกรรม ขาดอุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่งปรากฏในผลการวิจัยของ รัชนี สาตุนุรักษ์¹¹

ผลของการวิจัยครั้งนี้ โดยเฉลี่ยแล้วอาจารย์ได้เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ประมาณปีละครั้ง จึงตรงกับที่นักศึกษากล่าวว่า ตนมีส่วนร่วมในการฟังการบรรยายของวิทยากรน้อยครั้ง ด้วยเหตุนี้อาจารย์จึงควรรหาโอกาสเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่นักศึกษามากกว่าที่ทำอยู่ เพราะวิทยากรมีประโยชน์ในการช่วยผู้สอนแก้ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องที่ยุ่สอนมีความรู้ไม่เพียงพอ วิทยากรอาจเป็นทั้งบุคคลที่มีความรู้พิเศษในเรื่องใด

⁹Jack Jervis, and Brad Wideman, "Value and the Social Studies," The Social Studies, Vol. 62, No. 7(December, 1971), p. 328.

¹⁰รัชนี สาตุนุรักษ์, เรื่องเดิม.

¹¹เรื่องเดียวกัน.

เรื่องหนึ่ง หรืออาจเป็นระริกษุสงฆ์ ที่มาช่วยสอนหรือให้ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรม ในบางโอกาส ซึ่งอาจารย์ผู้สอนสามารถหาวิทยากรจากชุมชนใดไม่ยาก และยังเป็น การเชื่อมวิทยาลัยเข้ากับชุมชนด้วย

5. อุปกรณ์การสอนและหนังสือประกอบการเรียนการสอน

ผลการวิจัยปรากฏว่า โดยเฉลี่ยแล้วนักศึกษาที่มีความเห็นว่าการเรียนการสอนวิชาศีลธรรม อาจารย์ไม่ค่อยใช้อุปกรณ์การสอน ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ พิฒนา ชูเชื้อ¹² ที่ได้วิเคราะห์ไว้ว่าครูสอนวิชาศีลธรรมไม่ค่อยจะใช้อุปกรณ์การสอน สำหรับ ความเห็นของอาจารย์ จากผลของการวิจัยพบว่าอาจารย์ใช้อุปกรณ์การสอนเป็นบางครั้ง โดยให้เหตุผลว่าอุปกรณ์การสอนวิชาศีลธรรมหายาก และลักษณะวิชาเป็นนามธรรม ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของสมพร จารุณี¹³ ที่พบว่าครูสอนใช้อุปกรณ์การสอนเป็นบาง ครั้งเพราะอุปกรณ์การสอนหายาก

อย่างไรก็ตามทั้งอาจารย์และนักศึกษา เห็นประโยชน์ของการใช้อุปกรณ์ ว่าทำให้นักศึกษามีความกระตือรือร้นที่จะได้รวมกิจกรรมมากขึ้นซึ่ง ชำนาญ นิสารัตน์¹⁴ ได้เสนอแนะว่า การสอนวิชาศีลธรรมนั้นควรจะสอนจากรูปธรรมไปหานามธรรม สอน ให้มีประสบการณ์ตรงในมากที่สุด และใช้อุปกรณ์การสอนให้มากที่สุด

จากการวิจัยพบว่าอุปกรณ์การสอนที่อาจารย์ใช้มากที่สุดคือ รูปภาพ หนังสือพิมพ์ และหนังสืออ้างอิง ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ Rolland O. Meiser¹⁵ ในเรื่องการสำรวจ

¹²พิฒนา ชูเชื้อ, เรื่องเดิม.

¹³สมพร จารุณี, เรื่องเดิม.

¹⁴ชำนาญ นิสารัตน์, "การสอนศีลธรรมในโรงเรียน," นิคมครู, ปีที่ 11, 16(สิงหาคม, 2512), หน้า 19-41.

¹⁵Rolland O. Meiser, "An Explorations of Factors Effecting the Utilization of Audio-visual Materials," Indiana University School of Education. Thesis Abstract Series 1953-1954, No. 4(1953).

ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สื่อทัศนวิสัยว่า อุปกรณ์ประเภทภาพนั้นครูชอบใช้ทุกคน เพราะเป็นอุปกรณ์ที่หาได้ง่ายที่สุด และใช้สะดวกกว่าอุปกรณ์อื่น ๆ

ค่าน้ำหนักสื่อประกอบการเรียนการสอนนั้น จากการวิจัยพบว่าทั้งอาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่ใช้น้ำหนักสื่ออยู่ในแนวเดียวกัน คือหนังสือเกี่ยวกับพุทธประวัติและประวัติพุทธสาวก ศาสนพิธี วัฒนธรรมและประเพณีไทย ประวัติพุทธศาสนาและหลักธรรมะต่าง ๆ ซึ่งประเภทของหนังสือที่อาจารย์และนักศึกษานำมาใช้สอดคล้องกับประเภทของหนังสือในห้องสมุดวิทยาลัย คือ ร้อยละ 91.30 เป็นหนังสือเกี่ยวกับวัฒนธรรม และประเพณีไทย รองลงมา 86.96 เป็นหนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและหลักธรรม แสดงว่าอาจารย์และนักศึกษาร้อยละส่วนใหญ่ใช้หนังสือจากห้องสมุดวิทยาลัย ด้วยเหตุนี้การสนับสนุนในห้องสมุดวิทยาลัยมีหนังสือเกี่ยวกับศาสนาและหลักธรรมะ ตลอดจนประเพณีไทยอย่างพอเพียง จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีอาจารย์ส่วนใหญ่ร้อยละ 76.92 ที่มีปัญหาในการค้นหาหนังสือประกอบการสอนเนื่องจากไม่มีหนังสือมากพอที่จะค้นหา

6. การวัดและการประเมินผล

วิธีการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนอาจารย์เก็บคะแนนจากแบบทดสอบปรนัยและบรรยาย ซึ่งไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของวิชาศีลธรรมที่ว่า การวัดผลการเรียนวิชาศีลธรรมควรคำนึงถึงคะแนนความประพฤติของนักเรียน และควรมีคะแนนมากกว่าคะแนนข้อเขียนด้วย¹⁶ ด้วยเหตุนี้การวัดและการประเมินผลควรจะมีกิจกรรมติดตามการปฏิบัติตนของนักศึกษา เพราะจะทำให้ นักศึกษามีความสนใจและเห็นคุณค่าการนำไปปฏิบัติ และการวัดผลความรู้ความจำจากตำรา ทำให้ นักศึกษาไม่ค่อยมีโอกาสสร้างมโนทัศน์ (concept) ในสิ่งที่เรียน

¹⁶วันรบ คิลก, "การสำรวจทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อพุทธศาสนา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515).

7. เนื้อหา คำราเรียน ประมวลการสอนและหลักสูตร

สำหรับการวิจัยเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา ซึ่งทั้งอาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า เนื้อหาเกี่ยวกับกรรมะ(มงคลสูตร) มีความสำคัญมากที่สุดในการที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ตรงกันข้ามกับพุทธประวัติ ซึ่งทั้งอาจารย์และนักศึกษาส่วนมากเห็นว่า มีประโยชน์น้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของปราณี วิฑูรวานิชย์¹⁷ พบว่านักศึกษาต้องการให้เรียนกรรมะเพิ่มขึ้น ส่วนพุทธประวัติควรจะต้องออกไป

ด้านคำราเรียน จากการวิจัยพบว่า นักศึกษาจำนวนร้อยละ 36.38 ไม่มีคำราเรียน ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ James Patterson¹⁸ ที่ได้ศึกษาปัญหาการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาว่า ปัญหาประการหนึ่งของการสอนวิชานี้ คือ การขาดแคลนคำราเรียนเป็นจำนวนมาก ผลของการวิจัยครั้งนี้ปรากฏว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้คำราเรียนของหมวดสังคมศึกษาในวิทยาลัยครูนั้น ๆ นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า คำราเรียนที่ตนใช้ไม่มีสาระ มีประโยชน์และเข้าใจดี แต่มีนักศึกษาส่วนน้อย เห็นว่าคำราเรียนใช้ภาษายากและสับสนเกินไป ตลอดจนไม่มีภาพประกอบหรือมีน้อยเกินไป ซึ่งการใช้คำราเรียนในภาษายากเนื่องจากมีภาษาบาลี สันสกฤตปะปนมากเกินไป และการที่พิมพ์คำราจำหน่ายเฉพาะนักศึกษาในวิทยาลัย อาจทำให้ขาดความประณีตในการจัดทำรูปเล่มและภาพประกอบก็เป็นได้

8. สิ่งที่อาจารย์ต้องการในการปรับปรุงตนเอง

จากการวิจัยเป็นที่น่าสังเกตว่า อาจารย์ทั้งหมดต้องการเข้ารับการอบรมการสอนวิชาศีลธรรม ซึ่งสอดคล้องกับที่ เพ็ญจันทร์ กุประเสริฐ¹⁹ ได้เสนอแนะว่าควรมีการอบรมและนิเทศการสอนอาจารย์อย่างน้อยปีละครั้ง

¹⁷ ปราณี วิฑูรวานิชย์, เรื่องเดิม.

¹⁸ Patterson, loc.cit.

¹⁹ เพ็ญจันทร์ กุประเสริฐ, เรื่องเดิม.

มีข้อที่น่าสังเกตจากผลการวิจัยครั้งนี้ว่า สิ่งที่อาจารย์ต้องการได้รับคำแนะนำจากการเข้าร่วมการอบรมหรือนิเทศการสอนอันดับแรกคือ การมีเทคนิคการสอนใหม่ ๆ ซึ่งตรงกับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนักศึกษาถึงคุณสมบัติของอาจารย์สอนวิชาศีลธรรมที่นักศึกษาต้องการเป็นประการแรกคือ เป็นผู้ที่มีวิธีการสอนดีและตรงกับข้อเสนอแนะจากการวิจัยของ รัตนา ภมร²⁰ ว่าการปรับปรุงการเรียนวิชาศีลธรรมควรจะต้องแก้ไขวิธีสอนของครูโดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยา และทำให้บรรยากาศในห้องเรียนน่าเรียนขึ้น ด้วยเหตุนี้สิ่งที่อาจารย์ควรคำนึงถึงมากที่สุดในการปรับปรุงตนเองคือ เทคนิคการสอนที่ทันสมัยและกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน

9. ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่ออาจารย์ผู้สอนวิชาศีลธรรม

จากผลการวิจัยปรากฏว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า อาจารย์ผู้สอนวิชาศีลธรรมของตนมีความรู้ดีเป็นประการแรก ประการต่อมาคือบุคลิกลักษณะเหมาะสมกับการเป็นครู แสดงว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่ออาจารย์ของตน และคุณสมบัติของอาจารย์ที่นักศึกษาต้องการเป็นอันดับแรกคือ เป็นผู้ที่มีวิธีการสอนดี รองลงมาคือ มีบุคลิกลักษณะที่ดี มีความเป็นมิตร และมีความเมตตากรุณา แสดงว่านักศึกษาต้องการอาจารย์ที่มีบุคลิกลักษณะที่ดีงาม มีคุณธรรม และมีเทคนิคในการสอนที่ดีด้วย ซึ่งคงเป็นแนวทางที่วิทยาลัยครูอาจนำไปพิจารณาจัดหาอาจารย์ที่เหมาะสมทำการสอนวิชาศีลธรรมเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียน

10. ปัญหาและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า ทั้งอาจารย์และนักศึกษาเห็นว่า สิ่งที่เป็นอุปสรรคทำให้การเรียนการสอนวิชาศีลธรรมไม่ได้ผลเท่าที่ควร ได้แก่ อาจารย์ขาดเทคนิคการสอนที่ดี ขาดแคลนอุปกรณ์การสอนและแหล่งค้นคว้าหาความรู้ เนื้อหาหลักสูตรและกำหนดเวลาเรียนไม่เหมาะสม นักศึกษาบางส่วนมีทัศนคติไม่ดีต่อวิชานี้

²⁰ รัตนา ภมร, เรื่องเดิม.

ด้วยเหตุนี้การที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ สิ่งที่สำคัญประการแรกคือ การปรับปรุงตัวผู้สอนในด้านวิธีการสอน ซึ่งในการวิจัยของจิราภรณ์ มานะสุคนธ์²¹ เกี่ยวกับปัจจัยที่มุ่งใจในการเลือกวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาเอกหรือโทของนิสิตนักศึกษาครูในกรุงเทพมหานครกล่าวว่า ครูสังคมศึกษารวมกันไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นในวิธีการสอนแบบต่าง ๆ ซากการฝึกฝนด้านการสอนในขณะที่ตนยังเป็นนิสิตนักศึกษาอยู่ เนื่องจากมีโอกาสฝึกหัดและเรียนภาคปฏิบัติด้วย จึงเป็นไปได้ว่าอาจารย์ผู้สอนวิชาศีลธรรมอาจขาดพื้นฐานการเตรียมตัวที่ดีมาแต่คน ด้วยเหตุนี้อาจารย์ผู้สอนจึงควรเพิ่มพูนความรู้ด้านเทคนิคการสอนต่าง ๆ ทั้งจากตำราและแหล่งความรู้อื่น ๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การเรียนการสอนวิชาศีลธรรมไม่ได้ผลคือการที่วิทยาลัยครูขาดแคลนอุปกรณ์และแหล่งคนควา ด้วยเหตุนี้วิทยาลัยครูควรแก้ไขโดยส่งเสริมให้มีแหล่งคนควาที่สำคัญคือ หอสมุด หอสังคมศึกษา หรือหอพุทธศาสนา ตลอดจนมีศูนย์โสตทัศนศึกษาขึ้นในวิทยาลัยให้มีคุณภาพดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาและหลักสูตรวิชาสังคมศึกษานั้น กระทรวงศึกษาธิการควรจะได้มีการปรับปรุงโปรแกรมการสอนวิชาสังคมศึกษาเสียใหม่ โดยเฉพาะวิชาศีลธรรมควรเน้นเนื้อหาสำคัญที่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันที่นักศึกษาจะนำไปใช้และควรกำหนดเวลาเรียนใหม่มากกว่านี้ เพื่อผู้สอนจะได้มีเวลาติดตามผลการปฏิบัติของนักศึกษาได้มากขึ้น

การที่นักศึกษายางส่วนมีทัศนคติไม่ดีต่อวิชานี้มาก่อน ผู้สอนควรสร้างแรงจูงใจ และสร้างบรรยากาศให้นักศึกษาเห็นความจำเป็นที่จะต้องเรียนวิชาศีลธรรมควบคู่ไปกับวิชาการอื่น ๆ เพราะพื้นฐานการอบรมเกี่ยวกับเรื่องศาสนา ศีลธรรมจรมาจาก

²¹จิราภรณ์ มานะสุคนธ์, "ปัจจัยที่มุ่งใจในการเลือกวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาเอกหรือวิชาโทของนิสิตนักศึกษาครูในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านการศึกษามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516).

ครอบครัวและจากสังคมของแต่ละคนนั้นแตกต่างกันไป ทักษะที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพจึงแตกต่างกันไปด้วย จึงเป็นหน้าที่ของอาจารย์และวิทยาลัยที่จะสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติและมีความศรัทธาต่อวิชาชีพ เพื่อจะเป็นพื้นฐานให้ผู้เรียนได้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนวิชาต่อไป

ขอเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องการสอนวิชาชีพในระดัประถมศึกษาชั้นมัธยมศึกษา การศึกษาผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรจะมีการปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอนวิชาใหม่ให้ประสิทธิภาพยิ่งขึ้นดังต่อไปนี้

1. อาจารย์ผู้สอน ควรพยายามปรับปรุงบุคลิกภาพ และวิธีการสอนของตนให้ดียิ่งขึ้น หมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม นอกจากนี้อาจารย์ผู้สอนควรเน้นให้นักศึกษาระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของวิชาชีพ ตลอดจนพยายามเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวิชาใหม่ให้นักศึกษา ทั้งในการสอนที่เป็นแบบแผนและในกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อที่จะให้นักศึกษาเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและมีพฤติกรรมเป็นที่พึงปรารถนาของสังคม และเป็นแบบอย่างของนักเรียนที่ตนจะออกไปให้การศึกษาอบรมในอนาคตด้วย

1.1 ด้านวิธีสอน อาจารย์ผู้สอนควรมีความเข้าใจความมุ่งหมายและปรัชญาการสอนที่ควรระมัดระวังอย่างถูกต้อง ควรปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น โดยเตรียมการสอนทุกครั้ง และใช้อุปกรณ์การสอนให้มากขึ้น ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษาด้วยการใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอนหลาย ๆ แบบ และจัดกิจกรรมที่สามารถนำมาใช้ในการสอน โดยมีจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์การสอนที่มีราคาแพงและหายาก เช่น การสอนโดยการตั้งปัญหา การค้นคว้าด้วยการไปสัมภาษณ์ผู้ประกอบการและแหล่งวิทยากรต่าง ๆ การเชิญวิทยากรมาบรรยาย การเล่าเรื่องจากประสบการณ์และการแสดงบทบาทประกอบเรื่อง การฝึกหัดภาคปฏิบัติ เป็นต้น

1.2 ด้านอุปกรณ์การสอนและแหล่งความรู้ต่าง ๆ อาจารย์ควรชวนชวนหาอุปกรณ์การสอนมาประกอบบทเรียนอยู่เสมอ ทั้งอุปกรณ์การสอนที่เป็นวัสดุ และอุปกรณ์

การสอนที่เป็นสภาพแวดล้อม และควรจะได้มีการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างและใช้อุปกรณ์ให้เหมาะสมกับบทเรียนด้วย

1.3 คำนึงกิจกรรมเสริมหลักสูตร อาจารย์ผู้สอนควรจะมีส่วนร่วมกับชุมชนส่งเสริมศีลธรรมจรรยา จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมความรู้ ความคิด ทักษะของผู้เรียน เช่น การจัดการอภิปราย เชิญวิทยากรมาให้ความรู้พานักศึกษาไปศึกษานอกสถานที่ จัดการแสดงละคร และกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักศึกษาใฝ่หาเหตุการณ์ประจำวันมาศึกษาให้เกิดประโยชน์ในด้านการปฏิบัติ ตลอดจนมีสิ่งจูงใจให้นักศึกษาขยันเรียนและทำความดี เช่น การให้รางวัลแก่ผู้ประพฤติดีและผู้ที่มีบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เป็นต้น

1.4 ด้านการวัดและการประเมินผล นอกจากวัดผลด้านความรู้ความจำแล้ว อาจารย์ควรจะมีการวัดพฤติกรรมของผู้เรียนควบคู่กันไปด้วย โดยควรที่จะกำหนดคะแนนการประพฤติปฏิบัติไม่น้อยกว่าคะแนนที่ได้จากการทดสอบข้อเขียน

2. ผู้บริหารวิทยาลัย บรรดาผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดโครงการการสอนควรให้การสนับสนุนและให้ความสะดวกในด้านแหล่งวิชาการสำหรับอาจารย์ แหล่งที่นักศึกษาสามารถจะค้นคว้าหาความรู้ ตลอดจนสนับสนุนให้อาจารย์ใช้อุปกรณ์ในการผลิตเอกสารประกอบการสอนเพื่อประโยชน์ของนักศึกษาและฝึกฝนความชำนาญในด้านวิชาการให้กับอาจารย์ด้วย และในแต่ละวิทยาลัยควรมีศูนย์โสตทัศนศึกษาโดยเฉพาะเพื่อบริการด้านอุปกรณ์แก่อาจารย์ ห้องสมุดควรมีหนังสือเกี่ยวกับศาสนาและศีลธรรมจรรยาให้มากพอแก่ที่จำเป็นบริการนักศึกษาได้ ถ้าเป็นไปได้ควรมีห้องศีลธรรมหรือห้องพุทธศาสตร์โดยเฉพาะ

ผู้บริหารควรจะมีการปฐมนิเทศอาจารย์ใหม่ และมอบหมายงานโดยคำนึงถึงความสนใจ พื้นฐานการฝึกอบรม ตลอดจนคุณลักษณะที่เหมาะสมที่จะเป็นผู้สอนวิชาศีลธรรมที่ดี ควรส่งเสริมเพิ่มพูนความรู้ และทักษะด้านเทคนิคการสอนใหม่ ๆ ให้แก่อาจารย์ประจำการ โดยการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ จัดการฝึกอบรมและจัดการสัมมนาในด้านปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอนไม่น้อยกว่าปีละครั้ง และควรเปิดโอกาสให้ครูอาจารย์ได้ศึกษาต่อความเหมาะสมในสาขาวิชาที่จะเป็นประโยชน์ต่อการสอนวิชาศีลธรรม

3. กระทรวงศึกษาธิการ ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรวิชาศีลธรรมในระดับ ป.กศ. ให้เนื้อหาวิชาและคะแนนมีความสมดุลกัน เนื้อหาวิชาในแต่ละระดับไม่ควรซ้ำกันมากนัก เพราะจะทำให้ให้นักศึกษาเกิดความเบื่อหน่าย นอกจากนี้ควรปรับปรุงประมวลการสอนและตำราเรียนให้ดีและเหมาะสม โดยนำผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้มาศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุง หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู ควรจัดโปรแกรมการฝึกหัดกรรมการสอนวิชาศีลธรรมและจริยศึกษาให้กับอาจารย์อย่างสม่ำเสมอ และเป็นศูนย์กลางประสานงานให้กับวิทยาลัยครูต่าง ๆ ใ้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการสอนวิชานี้ ตลอดจนสนับสนุนให้อาจารย์ในวิทยาลัยต่าง ๆ มีโอกาสร่วมมือกันแต่งตำราเรียนที่แน่นอนและมีคุณภาพเพิ่มขึ้น

4. สถาบันฝึกหัดครู ควรกำหนดให้มีวิชาเอก-โท ศีลธรรมหรือจริยศึกษาขึ้น ทั้งในระดับปริญญาตรีและสูงกว่านั้น ควรมีการปรับปรุงคุณภาพของผู้จบการศึกษาทั้งในด้านวิชาการและการสอนแนวใหม่ให้ออกไปปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. นักศึกษา ควรให้ความสนใจและพยายามนำหลักธรรมที่ได้ศึกษาไปปฏิบัติให้มากกว่าที่เป็นอยู่

6. ผู้ปกครองทางบ้าน บ้านมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการอบรมกล่อมเกลานิธิสัจใจคอ และในการเสริมสร้างบุคลิกภาพของนักศึกษา ถ้าเป็นไปได้บ้านกับวิทยาลัยควรได้มีการติดต่อร่วมมือกันโดยใกล้ชิด เพื่อติดตามผลการปฏิบัติตนของนักศึกษา ถ้ามีปัญหาทางความประพฤติทั้งวิทยาลัยและบ้านจะต้องช่วยกันแก้ตั้งแต่ต้นมือก่อนที่จะสายเกินไป

7. ผู้ที่จะทำการวิจัยต่อไป

7.1 การวิจัยควรใช้เทคนิคหลายอย่างประกอบกัน เช่น การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกตการสอนของอาจารย์ในวิทยาลัยครู เป็นต้น

7.2 ควรมีการทดลองวิธีการสอนใหม่ในวิชาศีลธรรมบาง

7.3 ควรมีการศึกษาปัญหาอย่างละเอียดเป็นค่าน ๆ เช่น ปัญหาค่านวธีการดำเนินการสอน การใช้อุปกรณ์การสอน การวัดผล เป็นต้น

7.4 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบคะแนนที่นักศึกษาได้รับกับความประพฤติที่ใ้ปฏิบัติอยู่

7.5 ควรมีการวิจัยการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมในระดับอื่น ๆ